

TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI SOSYALİZASYONUNDA ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ KARAR VE GİRİŞİMLERİNİN SOSYAL POLİTİKA ÜZERİNE ETKİLERİ¹

Merve AKSU KAYA²

ÖZET

Faillerin verili bir topluluğun norm ve kurallarına dahil olma süreci şeklinde tanımlanan sosyalizasyon, yeni normların içselleştirilmesi sonucu ortaya çıkan uyumu temsil eder. Sosyal politika ise toplumun refah düzeyi ve kültürel yaşam koşullarının iyileştirilmesi adına gerçekleştirilen uygulama ve önlemler bütünü şeklinde ifade edilmektedir. Bu çalışma Türkiye'nin tam bağımsız bir aktör olarak modern uluslararası düzene dahil olma girişimleri ile yurt içindeki mevcut toplumsal ve ekonomik sorunların giderilmesinde benimsenen sosyal politika arasındaki ilişkiye dikkat çekerek sosyal politikanın uluslararası boyutunu öne çıkarma amacı taşımaktadır. Bu kapsamda İzmir İktisat Kongresi başta olmak üzere dönemin devletçilik anlayışı ve kalkınma planları, Kamu İktisadi Teşebbüsü ile 3008 sayılı İş Kanunu şeklindeki Erken Cumhuriyet Dönemi karar ve girişimlerinden oluşan sosyal politika uygulamaları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyalizasyon, Sosyal Politika, Uluslararası Düzen, Devletçilik

THE EFFECTS OF EARLY REPUBLICAN PERIOD DECISIONS AND INITIATIVES ON SOCIAL POLICY IN TURKEY’S INTERNATIONAL SOCIALIZATION

ABSTRACT

Socialization, defined as the process of agents' inclusion in the norms and rules of a given community, represents the harmony that emerges as a result of the internalization of new norms. Social policy, on the other hand, is expressed as the whole of practices and measures carried out in order to improve the wealth level and cultural living conditions of the society. This study aims to highlight the international dimension of social policy by drawing attention to the relationship between Turkey's attempts to be included in the modern international order as a fully independent actor and the social policy adopted to solve the current social and economic problems in the country. In this context, social policy practices

¹ 8-9 Eylül 2023 tarihinde Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, ÇEEİ bölümü tarafından gerçekleştirilen 22. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresinde sözlü olarak sunulmuştur.

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, maksu@bandirma.edu.tr

consisting of the decisions and initiatives of the Early Republican Period will be included through the analysis of the etatism understanding and development plans of the period, the State Economic Enterprises and the Labor Law No. 3008, especially the İzmir Economic Congress.

Keywords: *Socialization, Social Policy, International Order, Etatism*

1. GİRİŞ

Bu çalışma imparatorluk mirasına sahip bir aktör olarak Türkiye'nin uluslararası sisteme dahil olma/edilme sürecindeki sosyal politikaların bir incelemesini sunmaktadır. İnceleme konusu; imparatorluğun yıkılmasının ardından ulus-devlet formunda yeni uluslararası düzende kendine yer arayan Türkiye'nin yurtiçindeki toplumsal ve ekonomik sorunların giderilmesine yönelik uyguladığı sosyal politikalar bağlamında uluslararası sosyalizasyonun nasıl gerçekleştiği/farklılaştığı sorusu üzerinden yapılandırılmıştır. Bu bakımdan çalışmanın amacı Türkiye'nin uluslararası topluma uyumlanma sürecinde sosyal politikanın rolünü açığa çıkarmaktır.

Sosyalizasyon, aktörün yeni dahil olduğu uluslararası toplumda kendisini nasıl konumlandığı ile ilgili önemli kimlik tanımlamalarının yapıldığı bir süreçtir. Sosyalizasyon süreci, aktörün hem iç hem de dış politikalarını belirleyen aynı zamanda bu politikalardan etkilenen çok boyutlu bir süreç olarak kabul edilir. Uluslararası normlar, prensipler, uluslararası tarihi toplumsal yapısı ve yurtiçindeki sosyal ve ekonomik düzeylerin tamamı politika belirleme sürecinde etkilidir. Bu çalışma kapsamında sosyalizasyonun ulusal boyutu üzerinde durularak yurtiçindeki sosyo-ekonomik yapının iyileştirilmesine yönelik uygulanan sosyal politikalar incelenmektedir.

Bu inceleme yapılırken vaka analizi yönteminden faydalanılarak Türkiye'nin Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki belirli sosyal politika karar ve uygulamaları ele alınacaktır. Bu kapsamda giriş bölümünün ardından çalışmanın ikinci bölümünde sosyalizasyon ve sosyal politikaya ilişkin teorik çerçeveye yer verilecektir. Sosyalizasyon süreci incelemesinin yapılacağı üçüncü bölümde İzmir İktisat Kongresi, Devletçilik, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) ve 3008 sayılı İş Kanunu şeklindeki 1923-1936 arası dönemde uygulanan karar ve politikalar ele alınacaktır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise sosyal politikanın sosyalizasyon sürecindeki rolü ve önemine ilişkin bulgu ve değerlendirmelere yer verilecektir.

2. SOSYALİZASYON VE SOSYAL POLİTİKA: TEORİK ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde sosyalizasyon ve sosyal politikaya ilişkin kavramsal ve kuramsal boyutlarının yer aldığı teorik çerçeve ele alınmaktadır. Sosyalizasyon kavramı sosyolojiden siyaset bilimine, uluslararası ilişkilerden tarih ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına kadar sosyal bilimlerdeki

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
Social Sciences Research Journal

DOI: 10.38120/banusad.1378740

BANÜSAD, 2023;6 (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 63-78

çoğu disiplinin araştırma gündeminde yer alan önemli bir kavramdır. Benzer biçimde sosyal politika da özellikle Sanayi Devrimi sonrası dönemde başta çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri olmak üzere sosyal bilimlerde giderek daha fazla önem atfedilen, kapsamı genişleyen ve disiplinler arası çalışılan bir alan haline gelmektedir.

2.1. Sosyalleşme: Kavramsal ve Kuramsal Boyut

Sosyoloji disiplini ve özel olarak sembolik etkileşimcilikte derin kökleri olan sosyalleşme kavramı; failerin, verili bir topluluğun norm ve kurallarına dahil olma süreci şeklinde tanımlanır (Alderson, 2001: 417). Bu yeni normların içselleştirilmesi sonucu ortaya çıkan sürdürülebilir uyumdur. Sosyalleşme, uluslararası normların benimsenmesinde failin sonuç odaklı mantıktan uygunluk mantığına geçmesi ile beraber zaman içinde herhangi bir maddi teşvik yahut yaptırımdan bağımsız olarak gerçekleşir (Checkel, 2005: 804). Ampirik anlamda sosyalleşme; toplumsal aktörler aracılığıyla formel, enformel ve kurumsal yollar ile *öğrenme (learning)*, *öğretme (teaching)*, *ikna (persuasion)*, *zorlama (coersion)*, *kültürleme (enculturation)*, *kültürlenme (acculturation)*, *aşılama (instilment)* ve *sosyal etki (social influence)* gibi iletişimsel/sosyal araçlarla hem etken hem edilgen olarak yürüyen/yürütülen özneler arası ve/veya yapı temelli eylemler sürecidir (Tabak, 2017: 175).

Dilbilim ve dil edinimi, sosyal psikoloji, sosyal kimlik oluşumu ve grup normlarına uyum teorileri, gençler arasında temel siyasal yönelimlerin edinilmesi, toplumsal hareketlerin açıklanması ve uluslararası anlaşmalara uyum sağlamada utanç ve dışlanmanın rolü gibi çalışmaların³ merkezinde yer alan sosyalleşme; sosyal bilimlerde giderek daha fazla başvurulan bir kavram haline gelmektedir. Sosyalleşme, sosyoloji ve sosyal antropolojide, bireyin kültürel yapı ile ilişkisinde kültürel bağlamın bireyin bilişsel ve düşünsel kimlik gelişimini ne şekilde etkilediğini açıklamak, kültür ve değer aşılması/öğretimi süreçlerinin nasıl gerçekleştiğini anlamak için kullanılır. Bireyin çocukluktan itibaren toplumsal yaşamın hâkim normlarına uygun olarak nasıl sosyalleştirildiği, davranış kalıplarının nasıl öğretildiği inançların/değerlerin nasıl aşılandığı ve kabile toplumu, etnik ve ulusal toplum

³ İlgili çalışmalar için bkz. Bambi B. Schieffelin ve Elinor Ochs, *Language Socialization Across Cultures*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986; John C. Turner, *Rediscovering the Social Group: A Self-Categorization Theory*, Oxford: Basil Blackwell, 1987; Rodney Napier, W., ve Matti K. Gershenfeld, *Groups: Theory and Experience*, 4. Bs. Boston: Houghton Mifflin, 1987; Richard E. Nisbett, ve Dov Cohen, *Culture of Honor: The Psychology of Violence in the South* Boulder, CO: Westview Press, 1996; Paul Allen Beck ve M. Kent Jennings “Family Traditions, Political Periods, and the Development of Partisan Orientations” *Journal of Politics* C.53, No:2, 1991; Abram Chayes ve Antonia Handler Chayes, *The New Sovereignty: Compliance with International Regulatory Agreements* Cambridge, MA: Harvard University Press, 1996; Andrew Moravcsik, “Explaining International Human Rights Regime?: Liberal Theory and Western Europe” *European Journal of International Relations*, C.1, No:2, 1995.

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

Social Sciences Research Journal

DOI: 10.38120/banusad.1378740

BANÜSAD, 2023;6 (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 63-78

seviyelerine “*uygun bireyin*” nasıl yaratıldığıyla ilgilidir (Tabak, 2017: 177). Öte yandan toplumsal cinsiyet çalışmalarında sosyalizasyon mevcut cinsiyet rollerinin; bireyin toplumsal yaşama katılım süreçlerini nasıl etkilediğini ve davranışlarını nasıl yönlendirdiğini anlamlandırmak için başvurulan bir kavramdır (Sapiro, 1983).

Sosyalizasyonun yaygın kullanımının olduğu bir diğer alan ise siyaset bilimidir. Kavram alanda daha ziyade *siyasal sosyalizasyon* şeklinde kullanılırken; toplumsal düzen ve istikrarın temin edilmesi amacıyla rejimin meşruiyetini kabul eden yeni bireylerin yetiştirilmesi olarak tanımlanır (Yeşilorman, 2006: 1). Siyaset biliminde sosyalizasyonu bir süreç yaklaşımı olarak konumlandıran Alkan’a göre ise toplumsal ve siyasal çevre ile birey arasında hayat boyu devam eden doğrudan ve dolaylı etkileşimler aracılığıyla bireyin siyasal sisteme ilişkin tutum, davranış, görüş ve değerlerinin gelişmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Alkan, 1989: 3).

Uluslararası İlişkilerdeki sosyalizasyon ise devletlerin uluslararası normları, kuralları ve tutumları benimsemesi ve bunlara uygun davranış kalıpları geliştirmelerine ilişkin sorgulamanın bir ürünü olarak kavramsallaştırılmıştır. Devletlerin uluslararası sosyalizasyon süreçlerinin nasıl gerçekleştiğini, nedenlerini ve sonuçlarını anlamaya ve açıklamaya ilişkin tüm çabalar kavramın disiplindeki gelişimine ivme kazandırmış ve farklı ekollerden sosyalizasyon yaklaşımlarının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

Bununla birlikte ana akım uluslararası ilişkiler kuramları; sosyalizasyonu yapı/fail tartışması bağlamında sorunsallaştırmakta ve failin sosyalleşmesinden ziyade sosyalleştirildiğini esas alarak yapının etken, failin ise edilgen olduğunu destekler nitelikte bir kavrayış geliştirmektedir. Bu kavrayışın doğal bir sonucu olarak “*sosyalleştirici yapılar*” (*socialization agents*) sınıflandırılmış ve bunun devamında devletlerin iç ve dış politikadaki davranışlarını şekillendiren yapı odaklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Hegemon güçler ve uluslararası kuruluşlar olarak iki başlık altında çalışılan sosyalleştirici yapılardan hegemon gücün sosyalleştiriciliği, Ikenberry ve Kupchan’ın “*Socialization and Hegemonic Power*” çalışmasına dayandırılır. Buna göre hegemon; uluslararası sistemde sosyalleştirici bir yapı olarak konumlandırılır ve onun bir normu benimsemesi ve uygulaması sistemdeki diğer devletlerin de aynı normu benimsemesi ve uygulamasına neden olarak görülür (Finnemore ve Sikkink, 1998: 906). Bu süreç aynı zamanda hegemon gücün uluslararası sistemdeki diğer devletler üzerindeki kontrolünün hangi mekanizmalar aracılığıyla nasıl oluştuğunu, rızanın nasıl kazanıldığını ve sürdürüldüğünü de açıklar (Ikenberry ve Kupchan, 1990: 285).

Sosyalizasyona ilişkin kuramsal boyut genellikle rasyonalist teoriler ve konstrüktivist teoriler arasındaki güncel uluslararası ilişkiler tartışması bağlamında incelenmektedir (Schimmelfennig, 2000: 110). Rasyonalist teoriler; anarşik ve teknik bir doğaya sahip uluslararası sistemde sosyalizasyon

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

Social Sciences Research Journal

DOI: 10.38120/banusad.1378740

BANÜSAD, 2023;6 (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 63-78

çalışmalarının uluslararası politika incelemelerine uygun olmadığı ve devletlerin uluslararası kurumlar ile hegemonik normlara iktidar odaklı uyumunda sınırlı bir kullanımının olacağını ileri sürerler (Johnston, 2001: 492). Konstrüktivist teoride ise merkezi bir kavram olan sosyalizasyon; realist teorinin ortaya koyduğu şekilde anarşi durumunda devletin hayatta kalabilme kaygısı ile hegemon gücün zorlamasının nedensel ve araçsal bir sonucu olmaktan daha öte bir anlama sahiptir. Devletin uluslararası topluma üye olmasını belirleyen ve uluslararası norm, kural ve davranışların dışsal bir teşvik ya da baskı olmaksızın failin fikri ve zihinsel içselleştirmesine dayanan bir süreçtir.

Klasik realizmde, sistemin büyük aktörleri tarafından paylaşılan meşruiyet duygusu barışçıl düzenin tesis edilmesinde önemli bir unsur olarak görülürken bu ortak anlayışın yokluğu başka bir ifadeyle aktörler arasında heterojenliğin varlığı sistemi çatışma ve savaşa eğilimli hale getirir. Bu bakımdan sosyalizasyon sürecinde yer alan taklit etme, rol oynama şeklindeki mekanizmalar sistemdeki aktörlerin benzeşmesine/homojenliğine katkıda bulunarak sistemdeki güvenlik sorununun aşılmasına yardımcı olur (Alderson, 2001: 428). Bu nedenle klasik realistler sosyalizasyona araçsal bir önem atfeder. Neorealizmde ise sistemdeki kısıtlamalar hali hazırda benzer birimler meydana getirdiğinden heterojenlik sorun olarak görülmez. Bu yaklaşıma göre sosyalizasyon, anarşi koşullarında yaygın ve kaçınılmaz bir süreç olarak tasvir edilir.

Uluslararası ilişkilerde gerçekliğin sosyal inşasını merkeze alan konstrüktivizm, 1980'lerden itibaren disiplinin ana akım teorilerine yönelik giriştiği epistemolojik, normatif ve özellikle ontolojik meydan okumaları sonucu alanda öne çıkan yaklaşımlardan biri haline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın bitimiyle gelişimi ivme kazanan ve çeşitli sosyal bilim ve siyaset teorilerinden beslenen konstrüktivizm, uluslararası ilişkilerin sosyo-kültürel yapısına dikkat çekerek bu yapıda meydana gelen değişikliklerin aktörlerin kimlik ve tercihlerini dönüştürebileceği iddiasında bulunmuştur (Rumelili, 2018: 151). Uluslararası siyasette normatif-kültürel yapıların da materyal yapılar kadar etkin rollere sahip olduğu, aktör kimliklerinin siyasi davranışları şekillendirdiği ve aktör ile yapı arasında karşılıklı birbirlerini teşkil eden bir ilişki bulunduğunu vurgulayan konstrüktivistler; hem meta-teorik düzlemde hem de ampirik alan araştırmaları aracılığıyla uluslararası siyasetin farklı boyutlarını ortaya koymaya çalışmışlardır (Reus Smit, 2019). Bu bakımdan konstrüktivist teorinin düşün evreni, uluslararası tarihi toplumsal yapısının nasıl oluştuğu, bu yapı içerisindeki unsurların neler olduğu ve hem birbirleriyle hem de yapı ile nasıl bir ilişkiye ve etkileşime sahip olduğu sorularını yanıtlar. Bu yanıtlar, aynı zamanda konstrüktivizmin sosyalizasyon meselesine ilişkin nasıl bir bakış açısı kazandıracağına yönelik teorik çerçeveyi sunar.

Konstrüktivist teoride sosyalizasyon kapsamı ve gelişimi bağlamında diğer teorilere kıyasla çok daha merkezi bir konuma sahiptir. Teoride 1990 sonrası yaygınlaşan ve Waltz'un yaklaşımına ilişkin eleştirel çalışmalar üzerinden gelişen literatürde sosyalizasyon; failin uluslararası toplumca tercih edilen normları benimseyerek davranışlarını değiştirmeye ikna edildiği sosyal bir süreç olarak kabul edilmiştir (Finnemore and Sikkink, 1998: 902). Normların içselleştirilmesiyle birlikte yalnızca davranışların değil aynı zamanda kimlik ve çıkarların da yeniden üretilmesini teşvik eden bu süreç; tüm bu farklılaşmalar için faili cesaretlendirmekte ve eski olanı geride bırakması yeni olanı ise sahiplenmesini ikna temeline dayandırmaktadır (Harrison, 2004: 528). Bununla birlikte konstrüktivizmde failin davranışlarındaki değişimin öncülü olarak sosyal etkileşimin öne çıkarılması, sosyalizasyonun nedensel bir süreçten azade sosyal, ilişkisel ve kurucu bir süreç olarak konumlandırıldığını ortaya koymaktadır.

Disiplinde; rasyonalist ve konstrüktivist sosyalizasyon yaklaşımlarını eleştiren ve bunlara alternatifler sunarak spesifik sosyalizasyon temsilleri geliştiren düşünce okulları da mevcuttur. Eleştirel Sosyalizasyon başlığı altında değerlendirilen bu literatür, sosyalizasyonun hem iç hem dış dinamiklere sahip, inişleri ve çıkışları olan, pürüzleri bulunan, soru işaretlerini beraberinde getiren bir süreç olduğunu iddia eder ve bu süreçteki tarihsel koşullar ile inanışların görmezden gelinemeyeceğini vurgular. Eleştirel Teori, İngiliz Okulu, Postkolonyalizm, Feminizm ve Tarihsel Sosyoloji şeklindeki kuramların temel kavram ve argümanları Eleştirel Sosyalizasyon yaklaşımının genel çerçevesini sunmakla birlikte sosyalizasyonun tahakküm ilişkilerini sürdüren bir olgu olabileceği iddiasını sorunsallaştırır. Bu yaklaşıma göre sosyalizasyon; sistemin kurucuları tarafından sistem dışında görülen aktörlerin müdahale ve kontrole açık mekanizmalar aracılığıyla sistem içine dahil edilirken aynı zamanda var olan eşitsiz yapıyı perçinleyen bir süreç olarak tasvir edilir.

2.2. Sosyal Politika: Kavramsal ve Kuramsal Boyut

Sosyal politika ulusal ve uluslararası bağlamda insana yönelik sosyal koruma rejimini konu alan bir bilim dalı olarak kabul edilir (Altan, 2017: 11). Sanayi Devrimi ile birlikte çalışma hayatında sosyal sınıfların karşı karşıya kaldığı zorlukların üstesinden gelmek için ortaya konulan politikaları temsil eder. Sosyal politika başlangıçta işçi sorunlarına çözüm üretebilecek karar ve mekanizmalar geliştirmek amacıyla ortaya çıkmış olsa da küresel gelişmeler ve artan sosyal sorunlarla birlikte amaç ve kapsamı genişlemiştir (Yüksel, 2014: 129). Bu bakımdan sosyal politika alanda dar ve geniş olmak üzere iki ayrı anlamda tanımlanır. Dar anlamda sosyal politika; Sanayi Devrimi sonrası kapitalist düzende işçi ve işveren arasında ortaya çıkan eşitsiz ilişki ve çıkar çatışmalarını ortadan kaldırma ve sınıflar arası uyumu sağlama amacını taşımakla birlikte sanayi toplumlarının sorunlarına eğilmektedir (Canbey Özgüler, 2019: 1). Bu bakımdan daha ziyade işçi ve işveren arasındaki çalışma koşulları, süreleri, iş güvenliği ve

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

Social Sciences Research Journal

DOI: 10.38120/banusad.1378740

BANÜSAD, 2023;6 (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 63-78

işçi hakları vb. konular ile ilgilenir. Bu dönem sosyal politika anlayışı, çalışma hayatındaki sorunlar üzerine eğilerek öncelikli olarak kapitalist sistemin ve mevcut hukuksal düzenin sürdürülmesi amacını taşıyan dar bir çerçeveye sahiptir (Tuna ve Yalçıntaş, 1994).

1800'lerin son çeyreğinde Alman Sosyal Siyaset Cemiyeti'nin kurulmasıyla birlikte akademik bir disiplin haline gelen sosyal politikanın bilimsel bir nitelik kazanması ilgili akademik çevreyi kavramın kapsamı üzerine yeniden düşünmeye sevk etmiştir (Tuna, 1966: 16). Bu bakımdan Sanayi Devrimi öncesi süreçleri de içine alan tüm sosyal grupların sorunları ile ilgilenen ve bu sorunlara çözüm üreten geniş anlamda sosyal politika anlayışı ortaya çıkmıştır. (Tuna ve Yalçıntaş, 1994: 27). Bu durum aynı zamanda aile ve sivil toplumu ilgilendirdiği düşünülen sorunların da devletin politika alanına girdiği düşüncesini güçlendirerek hem ulusal hem de küresel boyuta sahip bir sosyal politika düşüncesi geliştirmiştir. Uluslararası alanda yaşanan dönüşümler, ulus-devlet formunun küresel çapta yaygınlık kazanması, serbest piyasa modelinin karşı karşıya kaldığı krizler şeklindeki pek çok gelişme sosyal politikanın devletin sorumluluk alanına girişini ve bu alanda genişlemesini hızlandırmıştır.

En geniş anlamıyla toplumsal yapıda değişiklik yapmaya ilişkin tüm politikaları kapsayan sosyal politika, toplumu bütünleştirici olmaya yönelen bir sistemdir (Esin, 1982). Kocaoğlu'na (1967: 34) göre sosyal politika bir milletin kendisi ve fertleri için refaha giden yolu araştırarak gerçek refah ve mutluluk seviyesine ulaştıracak düşünce ve uygulamalar bütünüdür. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyal politika, toplumunun tamamını kapsayan ilerleme ve gelişme süreçlerini temsil eder. Daha açık bir ifadeyle sosyal politika; toplumsal yapıda sosyal adaleti sağlamayı hedefleyen, siyasi ve ekonomik politikalara sosyal boyut kazandıran ve sosyal dengeyi bozan aksaklıkları gidermeyen yönelik uygulamaların tamamını kapsamına dahil eden bir yaklaşımdır.

Modern anlamda sosyal politika; insan hakları ve eşitlik gibi normatif ilkeleri merkezine yerleştiren, toplumsal ve küresel düzeyde bir arada yaşamının imkânı üzerine düşünen ve bu bakımdan toplumu bütünleştirmeyi hedefleyen ahlaki boyuta sahip bir olgu şeklinde kavramsallaştırılır (Koray, 2008: 30). Değişen ihtiyaçlar, devletin niteliği, küresel gelişmeler ve birey ve toplum arasındaki gerilimler vb. göz önünde bulundurulduğunda sosyal politika içeriği, boyutları ve araçları bakımından değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Bununla ilgili olarak son dönemde sosyal politikanın küresel boyutuna yönelik artan ilgili bu durumun önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Canbey Özgüler, 2019: 9)

3. SOSYALİZASYON SÜRECİNDE SOSYAL POLİTİKALAR: KAPSAM VE ETKİLERİ ÜZERİNE

Çalışmanın bu bölümünde sosyal politikaların sosyalizasyon sürecindeki rolünü değerlendirmek için Türkiye'nin Erken Cumhuriyet Dönemi sosyal politika düzenlemeleri ele alınmaktadır. İzmir İktisat Kongresi başta olmak üzere dönemin Devletçilik anlayışı ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, KİT'ler ile 3008 sayılı İş Kanunu şeklindeki sosyal politikaların incelemesi yapılmaktadır.

Türkiye'nin sosyalizasyonu; onun modern uluslararası sistemde tam bağımsız ve egemenliğinin kaynağını millete dayandıran bir devlet olarak var olma hedefinin belirlendiği, diğer tüm önerilerin – manda statüsü, halifelik makamı vb. rafa kaldırıldığı Millî Mücadele dönemi ile başlamıştır. Sürecin bu dönem ile temellendirilmesinin gerekçelerinden biri olarak ABD başkanı Woodrow Wilson ve Lenin'in ana hatlarını çizdiği daha sonraları Birleşmiş Milletler sözleşmesinin bir parçası haline gelen *kendi kaderini tayin* ilkesinin uluslararası toplumun modern devletlerini meşrulaştıran bir prensip olarak kabul edilmesi ile doğrudan ilgilidir (Cassese, 1998: 1).

1919'da başlayan Millî Mücadele dönemi boyunca Türkiye, kendi imkân ve kabiliyetleri ile kendi geleceğini belirleyen politikalar takip etmiştir. Ankara Hükümeti'nin, Anadolu direnişinin askeri masraflarının karşılanmasında maddi destek sağlayan Bolşevikler ve Asyalı Müslümanlarla sürdürmeye gayret ettiği dostluk ve güven ilişkisi bu politikaya bir örnek teşkil etmektedir (Zarakol, 1998: 135). Bu dönemin ideali Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyene çıkarmaktır. Bu nedenle Türkiye, emperyal geçmişini geride bırakıp hemen ardından mevcut uluslararası topluma uyumlanma girişimlerini başlatmıştır.

Türkiye'nin egemenlik ve bağımsızlık mücadelesini yeni kazandığı 1920 ve 1930'lu yıllarda Avrupa uluslararası toplumunu; hala kolonyal dönemin hiyerarşik uluslararası anlayışı ve bu hiyerarşinin yapıtaşı olan *medeniyet standardı*⁴ şekillendiriyordu. Erken Cumhuriyet dönemi siyaset yapıcıları bu hiyerarşi ve onu oluşturan medeniyet standardı yapıtaşının farkındaydı; attıkları adımları da bu bağlamdaki güvensizliklere referans vererek açıklıyorlardı (Bilgin, 2015: 125). Avrupa uluslararası toplumunun küçümseyici ve/ya dışlayıcı tavırlarına ilişkin tartışmalar Osmanlı'nın son dönemlerinde başlamış Kurtuluş Savaşı yılları ve Cumhuriyetin erken dönemlerinde de devam etmiş, bu durum içerideki tartışmalarda gözlemlenmiştir (Yurdusev, 2004: 14). Medeniyete ilişkin bir yandan çağdaşlaşma, modernleşme, ilerleme atıfları yapılırken öte yandan tek dışı kalmış canavar benzetmelerinin yapılması tesadüfi değildir. Nasıl ki uluslararası toplumun Türkiye'nin bağımsız bir

⁴ Belirli bir topluma ait olanları olmayanlardan ayırt etmek için kullanılan örtük ve açık varsayımların genel ifadesidir. Gerit W. Gong, The Standard of "Civilization" in International Society, Oxford, Oxford University Press, 1984, s.4.

devlet olarak bundan sonrası için ne tür bir yol izleyeceğine ilişkin yaklaşımları şüpheliydi, Türkiye'nin kendisinin de uluslararası topluma yönelik imparatorluk zamanlarından kalma derin kaygıları vardı (Deringil, 2003: 329).

Dönemin uluslararası yapısının hiyerarşik niteliği ve Avrupa temelli medeniyet standardı Türkiye'nin sosyalizasyon sürecinde politikalarını belirlemesi bakımından önemli ve kritik bir boyutu oluşturmuştur. Bu nedenle uygulanan politikalar yalnızca mevcut sorunların giderilmesine değil aynı zamanda bu dışlayıcı ve küçümseyici batı anlatısına meydan okuma niteliği taşımaktadır. Bu bakımdan aşağıda yer alan sosyal politika karar ve uygulamaları bu nitelikler göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.

3.1. İzmir İktisat Kongresi

1923'te İzmir'de toplanan kongre, yurtiçinde üretimin tesisi, krediler, vergiler, işçi-işveren arasında çözüm bekleyen sorunlar, çalışma hayatı ve gümrük konuları dahil olmak üzere Türkiye'nin siyasal ve ekonomik bağımsızlığı ile doğrudan ilgili bir dizi sosyal politika düzenlemesini içermektedir. Kongrede; tüccar, çiftçi, işçi ve sanayi temsilcisi olan binden fazla katılımcı ile siyasal bağımsızlığını kazanmış olan Türkiye'nin 1920'li yıllarda izleyeceği ekonomi politikaları ele alınmıştır. Kongrede alınan mali, idari ve ekonomik bağımsızlığın kesin koşul olduğuna ilişkin karar Dokuz Umde'ye konularak Halk Fırkası programına dahil edilmiştir (Zürcher, 2017, s.229).

Kongrede ele alınan konular temelde iki farklı ekonomi politik yaklaşımı temsil etmekteydi: Liberalizm ve Milli İktisat programı. Ekonomide serbest piyasa modelini öngören liberal politikalar mı takip edilmeliydi yoksa devlet müdahalesinin ön planda olduğu milli politikalar mı izlenmeliydi? Kongrede süren tartışmalar neticesinde devletin büyük yatırım ve düzenlemelerden sorumlu olduğu öte yandan kontrollü biçimde yabancı yatırıma izin veren karma bir ekonomik modelin talep edildiği şeklinde yorumlar yapıldı (Zürcher, 2017: 229). Bununla birlikte sanayileşme ve özel sektörün güçlendirilmesi meselelerine özel önem atfedilmesi dönemin liberal ekonomi anlayışının yakından takip edildiğinin önemli bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Nitekim kongrede kabul edilen programa uygun olarak sanayileşmede liberal girişimler 1920'lerin sonuna kadar devam etmiştir.

İzmir İktisat Kongresi, Lozan Konferansı'nın ara verildiği kritik bir dönemde toplanmıştır. Bu nedenle kongre boyunca devam eden tartışmalar, kritik öneme sahip meseleler ve uzlaşılan konular diğer devletler tarafından da yakından ve ilgiyle takip edilmiştir. Nihayetinde kongre sonunda bu ilgiyi haklı çıkaracak nitelikte kapsamlı kararlar alınmış ve bu kararlar aracılığıyla uluslararası topluma önemli mesajlar gönderilmiştir. Bunlardan ilki Türkiye'nin iki kutuplu sistemde komünist tarafta yer almayacağını, Batılı kapitalist sistemde kalacağını açıkça ifade etmekteydi. İkincisi ise kapitülasyonlar

gibi yabancı devletlere ekonomik imtiyazlar sunan uygulamaların hiçbir koşulda kabul edilmeyeceği, ekonomik bakımdan tam bağımsız bir üye olarak sisteme dahil olunacağına ilişkin mesajdı (Oran, 2014: 218). Bu gelişmelere bakıldığında İzmir İktisat Kongresi Türkiye'nin yeni ekonomi ve kalkınma modelini belirleyen önemli bir sosyal politika düzenlemesi olarak kabul edilirken aynı zamanda bağımsız bir devlet olarak uluslararası topluma nasıl dahil olacağına ilişkin ipuçları ve mesajların verildiği önemli bir girişimdir.

3.2. Devletçilik

1929 ekonomik buhranı küresel çapta bir politika değişimine neden olarak, liberal politikalar yerine devlet müdahalesini gerekli kılmıştır. Amerika'da başlayıp önce Avrupa'ya sonrasında dünya geneline yayılan ekonomik krizin aşılması liberal politikalar yerine devlet müdahalesini öngören Keynesyen politikalar ile mümkün olmuştur. Bu kapsamda Türkiye'de yerli üretim ve sanayiye kuracak devlet girişimlerinin yer aldığı Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile devletin sermayedar ve işveren konumunda olduğu KİT'ler aracılığıyla devletçi politikalar uygulanmıştır.

Büyük Buhran diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye ekonomisi üzerinde de -hem yapısal hem de sektörel bağlamda- geniş ölçekli olumsuzluklar meydana getirmiştir. Özellikle tarım kesiminin büyük buhrandan en çok etkilenen kesim olması ülke içindeki siyasi gerilimi tırmandırmış, Cumhuriyet Halk Fırkası karşısında yeni bir siyasi parti oluşumuna zemin teşkil etmiştir (Tuncay, 1993: 247). Bununla birlikte ithalat kısıtlanmış, ihracat durma noktasına gelmiş, Türk Lirası değer kaybetmiş, iç ve dış ticaret hadleri ülke aleyhine gerilemiş ve sonuç olarak Türkiye ekonomik bakımdan büyük meydan okumalarla karşı karşıya kalmıştır (Bulut, 2003: 87).

Tüm bu gelişmeler Türkiye'nin ekonomi politikaları üzerine yeniden düşünmeye sev ederek köklü dönüşümleri beraberinde getiren yeni bir süreci başlatmıştır. Bu dönüşüm sürecinin en dikkat çekici gelişmesi ise liberal politikalardan devletçi politikalar geçiştir. 1930'lu yıllarda Türkiye'de etkili olan devletçilik anlayışı dışa bağımlılığı asgari düzeye indirme ve devletin dış göreliliği için gerekli ekonomik temeli sağlama hedeflerine sahiptir (Oran, 2014: 247). Dönemin devletçilik anlayışına ilişkin olarak Muharrem Hiç; Türkiye'nin uyguladığı devletçiliğin dogmatik yahut doktriner olmadığı, tamamıyla pragmatik esaslara sahip olduğunu ifade etmiştir (Hiç, 1976: 116). Benzer biçimde Bernard Lewis de Türkiye'deki devletçiliği; özel sektörün yetersiz kaldığı yahut şüpheli görüldüğü durumlarda milli gelişme, refah ve güvenliğin sağlanması adına ekonomik faaliyetlere devletin müdahil olması şeklinde tanımlamaktadır (Lewis, 1991: 465).

Türkiye'de devletçiliğe geçişle birlikte İzmir İktisat Kongresinin ardından izlenen liberal ekonomi politikaları terkedilerek devletin başat rolde olduğu ulusal bir kalkınma programı

belirlenmiştir. Devletçilik esasına uygun olarak hazırlanan bu programın ilk uygulaması 1934 yılında kabul edilen Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1933-1938) olmuştur. Kalkınma planının temel amaçları şu şekilde sıralanmıştır: Yerel ve/veya bölgesel tarımsal üretim ve doğal kaynaklara dayalı sınai üretimin kurulması, temel tüketim mallarında dışarıdan alım yerine yerli üretime öncelik verilmesi ve sınai üretimin hammadde ve işgücüne yakın yerlere kurulması (Kepenek, 1987: 61). Kalkınma planına göre her yıl bütçeden belli oranda ayrılacak olan pay Sümerbank'a aktarılarak devlet destekli yatırımlar aracılığıyla ülke genelinde fabrikaların kurulmasına katkı sağlanacaktı. Mayıs 1934'te uygulamaya konulan plan ile özel sektörün ilgi göstermediği birçok Anadolu şehrinde sanayi işletmeleri kurulmuş, hedeflenen hızlı sanayileşme sürecine geçilebilmiştir.

Bu dönem aynı zamanda maden, dokuma, kimya ve selüloz gibi farklılaşan sanayi kollarında devlet yatırımlarının arttığı ve KİT'lerin kurulduğu dönemdir. Sümerbank ve Etibank aracılığıyla kurulan sanayi, maden ve enerji işletmeleri daha sonraları kurulacak KİT'lere temel olmuştur (Altunbağ ve Türkoğlu, 2015, 34). Devletçilik anlayışının en önemli uygulama aracı olan KİT'ler, ülke genelinde hem üretimin yaygınlaşması hem de istihdamı sağlaması bakımından karşı karşıya kalınan ekonomik zorlukların üstesinde gelinmesinde önemli girişimlendendir. 1920'lerde izlenen liberal politikalar ve özel sektörün öncülüğünde gelişeceği düşünülen sınai sektör 1930'lara gelindiğinde devletçi politikalar ve KİT'ler aracılığıyla gelişim göstermiştir.

3.3.3008 Sayılı İş Kanunu

Bu dönem sosyal politika düzenlemelerinden biri de 1936 tarihli 3008 sayılı İş Kanunu'dur. Sosyal niteliği güçlü, çalışma hayatındaki sorun ve ihtiyaçları gidermeye yönelik hazırlanan kanun aynı zamanda Cumhuriyetin ilk iş kanunu olma özelliğini de taşımaktadır (Turan, 1990: 172-173). Devletin çalışma hayatına ilk geniş kapsamlı müdahalesi olarak kabul edilen kanun, devletçi ekonomi politikalarının ve devlet paternalizminin güçlü bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır (Tokol ve Alper, 2011: 30).

İş saatleri, işe alım, işten çıkarma, işçi sağlığı ve güvenliği vb. konuları kapsayan kanun iş uyuşmazlıklarının zorunlu uzlaştırmaya tabi kılmasıdır. İş ve iş gücü sağlama hizmetlerine kamusal nitelik kazandıran kanunla, İktisat Bakanlığı'na bağlı bir İş Dairesi kurulması da hükme bağlanmıştır (Altan, 2003: 71). İşçi ve işveren tanımlarının yapıldığı kanuna göre on ve üzeri sayıda işçinin çalıştığı işletmeler iş yeri olarak tanımlanmıştır. Buna göre on kişiden daha az işçinin çalıştığı işletmeler kanun kapsamına dahil edilmemiştir. Bu sayede Türkiye'de henüz gelişmeye başlayan küçük çaplı işletmeler kanunun öngördüğü yasal yükümlülüklerin dışında kalarak varlıklarını ve gelişimlerini sürdürebilmişlerdir (Makal, 1999: 235). Aynı zamanda kanun, tarım kesiminde çalışanları da kapsam

dışında bırakarak sanayi sektöründe yer alan iş ilişkilerini merkeze alan düzenlemeler içermektedir. Bu durum ise kanunun öncelikli olarak ülkede hızla gelişen sanayi sektöründe halihazırda ortaya çıkan ve/veya çıkabilecek sorunlara yönelik hazırlanmış olduğunu ortaya koymaktadır.

3008 sayılı İş Kanunu ile çalışma hayatının hukuki temeli güçlendirilmiş dünyadaki diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin uyguladığı politikalar takip edilmiştir. Bununla birlikte kanun kapsamının işçi sayısı ve sektörel bazda sınırlandırılmış olması, kanunun aynı zamanda Türkiye'nin kendine has gerçekliğine ve koşullarına uygun olarak hazırlandığı sonucuna ulaştırır. Bu bakımdan Türkiye, hayata geçirdiği sosyal politikalar ile hem iç siyaset hem de dış siyaset bağamlarına duyarlı bir politik tutum benimsemiştir. Yukarıdaki yer verilen İzmir İktisat Kongresi, devletçilik, kalkınma planı ve KİT'ler gibi 3008 sayılı İş Kanunu da iç politika düzenlenmesi olmasına karşın aynı zamanda güçlü bir dış politika vurgusuna sahiptir. Bu durum ise Türkiye'nin uluslararası topluma entegrasyon süreci ile bu süreçte takip ettiği sosyal politika arasında karşılıklı etkileşimin bulunduğu bir ilişki biçimini meydana getirmektedir.

4. SONUÇ

Devletler ve uluslararası örgütlerin bölgesel ve küresel düzeydeki sosyalizasyon süreç incelemeleri sosyal politika disiplini görece yeni olan küresel boyuta sahip çalışmalar için faydalı bir çerçeve sunarken aynı zamanda sosyal politika incelemelerinin de sosyalizasyon çalışmalarının ulusal boyutuna ilişkin araştırmalara incelikli bir katkı sağlayacağı açıktır. Böylesi bir hedefle hazırlanan bu çalışmada 1923-1936 arası dönemde uygulanan sosyal politikaların Türkiye'nin uluslararası topluma sosyalizasyonunda nasıl bir rol ve etkiye sahip olduğuyla ilgili dört ana sonuca ulaşılmıştır.

İlk olarak, sosyalizasyon; normatif, pratik-politik, sosyolojik ve sosyo-ekonomik olmak üzere farklı boyutlara sahip çok katmanlı bir süreçtir. Türkiye'nin sosyalizasyon sürecinde uyguladığı sosyal politikalar bu sürecin sosyo-ekonomik boyutunu temsil etmektedir. Bu bakımdan bu süreçteki sosyal politikalar incelenmeden yapılan çalışmalar sürece ilişkin eksik okumalara neden olurken aynı zamanda sürecin iç siyasetteki yansımalarının da göz ardı edilme riskini ortaya çıkarır.

İkinci olarak bu sosyal politika uygulamaları ulusal nitelikte olmalarına karşın uluslararası bağlamda -özellikle kimliğe ilişkin- kritik mesajlar vermiş ve derin anlamlar ifade etmişlerdir. Bu bakımdan Türkiye'nin yeni dahil olduğu uluslararası toplumda tam bağımsız ve egemenliğinin kaynağını millete dayandıran bir devlet olarak varoluşunun imkanını temsil etmektedirler. Nitekim ilgili karar ve düzenlemelere bakıldığında Türkiye'nin yerli üretim ve sanayiye öncelikli hedef olarak belirlemesi, dışa bağımlılığı reddetmesi, çalışma hayatının içerdeki koşullar göz önünde bulundurularak

düzenlenmesi gibi girişimler Türkiye'nin yalnızca hukuki değil aynı zamanda pratik-politik varlığını da gözler önüne sermiştir.

Üçüncü olarak incelenen sosyal politika uygulamaları yalnızca ulusal düzeydeki meseleler için değil aynı zamanda küresel düzeydeki sorunlar için de çözüm önerileri sunmuştur. Bu bakımdan uluslararası bağlamdan soyutlanmamış aksine uluslararası bağlama duyarlı iç politikalar olma özelliğine sahiptirler. 1929 Büyük Buhran sonucu liberal politikalardan devletçi politikalara geçiş bu durumun önemli bir göstergesidir.

Son olarak sosyalizasyonla ilgili hayatta kalma amacı, içselleştirme ve tahakküme neden olma şeklindeki varsayımlara geri dönüldüğünde; Türkiye örneğinde sosyal politikalar ile uluslararası sosyalizasyon süreçlerinin örtüşmesi içselleştirme varsayımını güçlendirmektedir. Daha açık bir ifadeyle Türkiye, herhangi bir hegemonik baskı yahut dışlanmadan ziyade fikri ve zihinsel sorgulamalarda bulunarak politikalarını belirlemiştir.

Ulaşılan bu sonuçlardan yola çıkarak Türkiye'nin sosyalizasyonu ve sosyal politikaları arasındaki ilişki ile ilgili olarak şunlar söylenebilir: Türkiye'nin uluslararası topluma bağımsız bir devlet olarak dahil olma girişimi ile bu süreçte uyguladığı politikalar birbiriyle örtüşmektedir. Dahası bu girişim beraberinde böylesi sosyal politikaları gerekli kılmıştır. Bu bakımdan sosyalizasyon süreci hangi sosyal politikaların uygulanacağını belirlerken aynı zamanda belirlenen politikalar da sürecin gidişatını etkilemiş ve nihayetinde sosyalizasyon ve sosyal politika karşılıklı olarak birbirlerini etkilemişlerdir.

KAYNAKÇA

Alderson, K. (2001) "Making Sense of State Socialization," *Review of International Studies*, 27(3): 415-433.

Alkan, T. (1989) "*Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim*", Ankara, Gündoğan Yayınları.

Altan, Ö. Z. (2003) "*Sosyal Politika*" T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, No:1477, Eskişehir.

Altan, Ö. Z. (2017) "*Prof. Dr. Ömer Zühtü Altan*", (Ed. Banu Uçkan), Türkiye'de Sosyal Politikanın Çınarları, İstanbul, Legal Yayıncılık.

Altunbağ, D. D. Ve Türkoğlu, İ. (2015) "Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Ekonomisindeki Yeri", *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(3): 32-58.

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

Social Sciences Research Journal

DOI: 10.38120/banusad.1378740

BANÜSAD, 2023;6 (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 63-78

- Bilgin, P. (2015) “Güvenlikten İçeri Uluslararası: Türkiye’de Güvenlik ve Laiklik”, *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 23(2): 123-142.
- Bulut, M. (2003) “1929 Ekonomik Buhranı ve Türkiye’de Devletçiliğe Geçiş”, *Bilig*, 26: 77-101.
- Canbey Özgüler, V. (2019) “Türkiye’de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Lisansüstü Tezlerinin “Sosyal Politika” Bağlamında Deęerlendirilmesi”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 78: 1-45.
- Cassese, A. (1998) “*Self-Determination Of Peoples: a Legal Reappraisal*”, Cambridge, Cambridge University Press.
- Checkel, J. T. (2005) “*International Institutions and Socialization in Europe*,” *International Organization*, 59(4): 801–826.
- Deringil, S. (2003) “They Live in a State of Nomadism and Savagery: The Late Ottoman Empire and the Post- Colonial Dabate”, *Comparative Studies in Society and History*, 45: 311-342.
- Esin, P. (1982) “*İř Bölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika-Kuramsal Bir Yaklaşım*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 502: 1-158.
- Finnemore, M. ve Sikkink, K. (1998) “International Norm Dynamics and Political Change”, *International Organization*, 52(4): 887–917.
- Harrison, E. (2004) “State Socialization, International Norm Dynamics and the Liberal Peace”, *International Politics*, 41: 521–542.
- Hiç, M. (1979) “*Kapitalizm, Karma Ekonomi ve Türkiye*”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Ikenberry, G. ve Kupchan, C. (1990) “Socialization and Hegemonic Power,” *International Organization*, 44(3): 283–315.
- Johnston, A. (2001) “Treating International Institutions as Social Environments”, *International Studies Quarterly*, 45(4): 487–515.
- Kepenek, Y. (1987) “*Gelişimi, Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi*”, Ankara, Teori Yayınları.
- Kocaoğlu, M. (1967) “*Sosyal Politika*”, 1997 yılı Baskısı, Ankara, TÜHİS.
- Koray, M. (2008) “*Sosyal Politika*”, 3. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi.
- Lewis, B. (1991) “*Modern Türkiye'nin Doğuşu*”, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

Social Sciences Research Journal

DOI: 10.38120/banusad.1378740

BANÜSAD, 2023;6 (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 63-78

- Makal, A. (1999) “*Türkiye’de Tek Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1920-1946*”, Ankara, İmge Kitabevi.
- Oran B. (2014) “*Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt 1:1919-1980*”, 19. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Reus Smit, C. (2019) “*Konstrüktivizm*”, Scott Burchill, Andrew Linklater, Richard Devetak, Jack Donnelly, Terry Nardin, Matthew Paterson, Christian Reus Smit, Jacqui True (eds.) Uluslararası İlişkiler Teorileri, 6. Baskı, İstanbul, Küre Yayınları.
- Rumelili, B. (2018) “*İnşacılık/Konstrüktivizm*”, Evren Balta (ed.) Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler, 3. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Sapiro, V. (1983) “*The Political Integration of Women: Roles, Socialization and Politics*”, Urbana, University of Illinois Press.
- Schimmelfennig, F. (2000) “International Socialization in the New Europe: Rational Action in an Institutional Environment”, *European Journal of International Relations*, 6(1): 109–139.
- Tabak, H. (2017) “*Sosyalleşme, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*”, Ertan Efegil (ed.) Sosyolojik Unsurların Dış Politikaya Etkisi, İstanbul, Gündoğan Yayınları.
- Tokol, A. Ve Alper, Y. (2011) “*Sosyal Politika*”, Bursa, Dora Yayınları.
- Tuna, O. (1966) “*Sosyal Siyaset Giriş Ders Notları*” İstanbul.
- Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (1994) “*Sosyal Siyaset*”, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Tuncay, M. (1993) “*Türkiye’de Tek Parti Yönetiminin Kurulması*”, Ankara.
- Turan, K. (1990) “*İş Hukukunun Genel Esasları*”, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yeşilorman, M. (2006) “Siyasal Sosyalleşme Sürecinde Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Rolü,” *Bilig*, 36: 1-46.
- Yurdusev, N. (2004) “*The Ottoman Attitude toward Diplomacy*”, Nuri Yurdusev (ed.) Ottoman Diplomacy: Conventional or Unconventional?, New York, Palgrave Macmillan.
- Yüksel, H. (2014) “Küreselleşme Sürecinin Sosyal Politika Dinamikleri Üzerinde Neden Olduğu Değişimin Analizi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 127–151.
- Zarakol, A. (2019) “*Yenilgiden Sonra: Doğu Batı ile Yaşamayı Nasıl Öğrendi*,” 2. Baskı, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
Social Sciences Research Journal

DOI: 10.38120/banusad.1378740

BANÜSAD, 2023;6 (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 63-78

Zürcher, M. J. (2018) “*Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*”, 4. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları.